

LÄRORIK

Tidskrift för pedagogisk utveckling inom förskola och grundskola

Linköping
Där idéer blir verklighet

Hur blir det se'n? Trygga barnets väg till nästa stadium

Stort kliv mot nytt liv

Förväntningarnas höst

Kompis-kramen gör dig fri

6

8

12

Innehåll

- 3** Ny termin – ny klass
– Trygga broar mellan olika stadier
- 5** "Viktigt att informera om barnets styrkor vid en övergång"
- 6** På väg in i ett nytt liv
- 8** Det stora hoppet in i förskoleklass
- 12** Kramkull – Veckans lek har just börjat i Bankekind
- 14** Verktygslådan. Kollegialt lärande = samarbete?
- 16** Försöksballongen – notiser

LÄRORIK NR 4 • 2016

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola, grundskola och fritidshem i Linköpings kommun

Utgivare: Utbildningskontoret, Linköpings kommun

Redaktionsråd: Elisabeth Fridsäll-Emilsson, Kathrin Hansson, Ingela Hultin Sabel, Lennart Lundwall, Mark Olson, Elisabeth Stärner, Eva Torenfält Karlsson

Redaktör: Lennart Lundwall

Ansvarig utgivare: Lars Rejdnell

e-post: larorik@linkoping.se

Skribenter: Bulle Davidsson, Christel Valsinger, Ivana Vukadinovic

Omslagsbild: Shutterstock

Form och grafiskt original: Mark Olson

Tryck: Ringqvist Tryckeri AB, Norrköping

ISSN 2001-1253

Framgångsfaktor som underlättar elevers övergångar

I vårt svenska skolsystem möter barn och elever flera övergångar, från förskola till universitet. Det vi behöver utveckla mest är stegen förskola-förskoleklass-grundskola och grundskola-gymnasium.

När det gäller övergången från förskola till förskoleklass kommer vi i Linköpings kommun att göra en genomlysning och ta fasta på exempel där det fungerar väl. En framgångsfaktor som jag ser är att vi vågar oss på att utveckla arbetsformerna så att barn och elever möter samma personal på ömse sidor om övergången.

På så sätt skulle förskollärarna finnas i både förskolan och i förskoleklassen, och lägstadielärarna såväl i förskoleklass som i ettan. Så skulle vi i praktiken kunna minska antalet kännbara övergångar för eleverna och ge pedagogerna möjlighet att följa eleverna under en längre period. Just nu har vi engagerat externa konsulter som tittar på detta. Diskussionen och forskningen om skolans övergångar pågår internationellt.

Övergången mellan grundskolan och gymnasiet är ett annat utvecklingsområde, inte bara i Linköping utan i hela Sverige. Det går ut på att gymnasiet pedagoger ska få större kunskap om de elever som är på ingång. Vi har utvecklat vårt arbete med dokumentation av vad eleverna har med sig från grundskolan. Dessutom försöker vi se till att det blir fysiska möten mellan pedagoger i grundskolan som lämnar över sina elever och de på gymnasiet som tar emot dem. Det är inte enkelt, men eftersträvänt.

Idag har vi också elever som kommit hit som flyktingar och varit med om mycket stora övergångar, ibland svåra och dramatiska. Några av dem möter du i detta nummer. Vi följer också tre flickor från förskola till förskoleklass.

Linköpings kommun är tillsammans med nio andra kommuner och två stadsdelar i Stockholm engagerad i ett projekt vid Linnéuniversitetet i Växjö. Vi följer det lilla barnets språkutveckling och följer upp progressionen kontinuerligt. I mars ska kommunens projektdeltagare och förskolechefer vara med vid en konferens där representanter från Kanada ska redovisa hur man arbetar med undervisning i förskolan i det landet. Bland annat handlar det om tre- och fyraåringars lärande när det gäller läsa, skriva och räkna.

Lars Rejdnell Barn- och ungdomschef

Trygga broar mellan olika stadier hjälper barnen hantera oro och förväntningar

Läroplanerna för skola och förskola reviderades i somras.

Några av de viktigaste ändringarna gäller övergång och samverkan.

Här är det främsta målet att alla elevernas lärande och utveckling ska stödjas i ett långsiktigt perspektiv.

Ändringarna i läroplanerna har för avsikt att förtydliga de riktlinjer som behandlar övergångarna mellan förskola, förskoleklass, fritidshem och skola. I den reviderade läroplanen för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet (Lgr11) anges att läraren ska:

- i samverkan med förskollärare i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt

information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande

- i samverkan med arbetslaget i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar
- vid övergångar särskilt uppmärksamma elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd

- ta tillvara möjligheter till kontinuerligt samarbete om undervisningen i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

Övergångar innebär en dubbel utmaning. Samtidigt som den ska göras smidig och trygg för eleverna ska deras lärande stimuleras. De ska utmanas genom att möta nya (svårare) erfarenheter och högre krav. Samtidigt handlar övergångarna till och inträdet i en ny skol-

form eller ett nytt stadium inledningsvis väldigt lite om kunskap och lärande för de flesta eleverna. Snarare handlar det primärt för dem om att komma tillrätta i en ny social gemenskap. Den reviderade läroplanen indikerar, i linje med forskning på området, att övergångar kan medföra oro och regression, vilket gör det till en process där vissa elever behöver extra stöd och hjälp. Här har lärare ett stort ansvar.

Ur ett elevperspektiv är övergångar till något nytt oftast välkomna. Trots det kan övergången från förskola till skola, från lågstadium till mellanstadium eller från högstadium till gymnasium, vara kritiska perioder. Likaså kan tiden före och efter själva övergången vara kritisk. Hur övergångarna hanteras kan ha betydelse för elevernas framtida skolprestationer. Hur övergångarna upplevs av eleverna har att göra med en mängd olika aspekter. Från forskningen lär vi oss att dessa aspekter kan kopplas samman med skapandet av kontinuitet eller diskontinuitet.

Övergångar innebär alltid en omstart och oftast ett inträde i en ny miljö. Här blir den fysiska diskontinuiteten, dvs. den nya fysiska miljön, viktig för eleverna att få utforska och lära sig förstå.

Att tvingas lämna tidigare och möta nya kamrater och lärare, dvs. den sociala diskontinuiteten, blir en central aspekt av övergången där lärare proaktivt bör stötta eleverna. Detta kan vara avgörande för

elevernas fortsatta anpassning och trivsel.

Den kulturella kontinuiteten eller diskontinuiteten, dvs. huruvida miljö och förhållningssätt upplevs vara likartad och välkänd eller upplevs skilja sig mycket från den tidigare kontexten och därmed måste omtolkas, blir också något som eleverna måste få tid att läsa av. Ofta finns stora likheter mellan olika skolformer eller stadium, vilket kan skapa igenkänning för eleverna. Aktiviteter, undervisningen, den pedagogiska inramningen, lokaler och material kan till stora delar likna varandra – även om den nya arenan ofta utökas med nya krav, nytt material och nytt innehåll.

I övergångar blir också undervisningskontinuiteten, dvs. hur undervisningen på ett naturligt vis länkar i undervisningen från tidigare stadium eller om eleverna måste ”börja om”, något som kan få avgörande betydelse för fortsatt inspiration och lust till lärande.

Undervisningskontinuitet kan förstås som att aktiviteter och undervisning i de olika skolformerna bygger på varandra på ett fördjupat vis så att progression i lärandet kan ske. Det finns anledning att

vidare reflektera hur olika skolformer eller stadier kan arbeta med liknande moment samtidigt som en tydlig utveckling och progression i elevens lärande sker. Här krävs samverkan och överlämningar av undervisningsinnehåll mellan lärarna för att utveckling ska ske.

Alltså blir strävan efter samverkan tydlig. I det reviderade läroplansavsnittet betonas lärarnas gemensamma ansvar och samverkan i arbetet med övergångar. Här poängteras vikten av att lärare i förskola, fritidshem, förskoleklass och grundskola utbyter erfarenheter och kunskaper samt information om innehållet i de olika verksamheterna så att möjligheter till sammanhang, kontinuitet och progression kan skapas i och mellan de olika verksamheterna.

Lärare i alla skolformer har en utmaning i att befästa och vidareutveckla alla elevers kompetenser och förmågor efter övergångarna till nya skolformer eller stadier. En särskild utmaning skapas för lärare i de tidiga årskurserna, dit eleverna ofta kommer från en mängd olika förskolor eller barngrupper som alla arbetar med olika metoder och innehåll.

För att konstruera undervisningskontinuitet med progression i och i samband

med övergångar krävs öppna dörrar mellan de olika skolformerna. Detta kan försvåras om olika skolformer och stadier är fysiskt och organisatoriskt separerade. En kontinuerlig samverkan och gemensamma arenor för samtliga lärare att mötas på kan vara en utmaning att åstadkomma rent organisatoriskt. Här behövs rektors stöd.

Med de reviderade läroplansskrivningarna blir det nödvändigt att kommunicera verksamhetsinnehåll och metoder mellan skolformer och stadier. Man kan lockas att tro att läroplansskrivningarna endast gäller övergången från förskola till skola. Tvärtom gäller skrivningen elevers övergångar genom hela skolsystemet. Centralt i övergångar är hur undervisningen konstrueras utifrån det eleverna redan vet och kan, och utifrån de erfarenheter eleverna har med sig från tidigare skolformer. På detta vis kan diskontinuiteter undvikas och övergångarna kan göras smidiga och ”mjuka” för eleverna. ■

Foto: Gun Hjortryd

Helena Ackesjö Universitetslektor i pedagogik Linnéuniversitet

MERSMAK Om barns övergångar

Ackesjö, H. (2014). *Barns övergångar till och från förskoleklass. Gränser, identiteter och (dis-)kontinuiteter.* (Doktorsavhandling.) Kalmar: Linnéuniversitetet.

Ackesjö, H. (2016). *Övergångar mellan skolformer – kontinuitet och progression från förskola till skola.* Sthlm: Liber.

KORTINTERVJU: Maria Lundin och Pia Lindgren, rektorer

”Viktigt att informera om barnets styrkor vid en övergång”

Särskolan i Linköping arbetar mycket medvetet med övergångar. När förskolan släpper iväg ”sina” barn till förskoleklass och vidare till särskolans årskurs ett är det viktigt att förmedla vilka styrkor och förmågor eleven har. De är grunden för det fortsatta lärandet.

Pia Lindgren och **Maria Lundin** är rektorer för låg- och mellanstadierna inom särskolan i västra skolområdet. De berättar att det finns dokument för vad som ska finnas med i informationen vid elevernas övergångar.

– Ibland är det skillnader mellan vad vi vill lämna i vår information och vad mottagaren önskar få. För att lösa detta har vi börjat diskutera tillsammans hur vi ska gå till väga, säger Maria Lundin.

– Det behövs en samsyn om vad som är viktigt och vad informationen ska syfta till. Ibland i förskoleklass håller man sig till en checklista med detaljer som till exempel hur eleven håller i pennan, medan förskolan hellre vill visa vad barnet kan och är bra på.

Genom att de förmågor som tas upp i läroplanen finns med från förskola till högstadium så finns det goda möjligheter till kontinuerlig uppföljning och information, menar Pia Lindgren.

De pekar också på att övergångar kan medföra positiva förändringar. Svårigheter som eleven tampats med i förskoleklass kanske kan övervinnas genom miljöombyte och pedagoger som är nya för eleven.

– Våra elever har ofta svårt med generaliseringar, och det kan vara lättare att bryta en negativ rutin i samband med en övergång, säger Maria Lundin.

I särskolan i Linköping finns bara 150 barn och elever, varav 24 går individintegrerat i ”vanliga” klasser. För dem kan det bli ytterligare en övergång, nämligen från individintegrerad skolgång till särskoleklass. Att det totalt handlar om så få barn och elever innebär förstås stora möjligheter till individuell hänsyn överlag, och inte minst vid övergångarna.

– Det är inte svårt att återknyta kontakten med det förra stället och diskutera hur man bäst kan hjälpa eleven, säger Pia Lindgren. De pedagoger som lämnat barnet vidare besöker ofta den nya miljön, vilket är möjligt tack vare att vi har så få elever. Det underlättar också att alla pedagoger träffas en gång i månaden och att vi har tät kontakt med föräldrarna.

Foto: LennartLundwall

” Det behövs en samsyn om vad som är viktigt och vad informationen ska syfta till.

Bulle Davidsson

På väg in i ett nytt liv

16 målmedvetna grabbar från Afghanistan

Linghem på Östgötaslätten har fått ett oväntat afghanskt inslag. Ett positivt kulturmöte. På skolgården spelas cricket. Utanför står A-traktorer parkerade. I en förberedelseklass på Linghemsskolan går 16 afghanska pojkar. Det är de som tagit hit cricket. En har ett slagträ som hans pappa tillverkat och som grabben burit med sig hela vägen på den långa flykten till Sverige.

Att tala om övergångar med de här pojkarna känns nästan konstigt. Att flytta från förberedelseklass till ordinarie klass är ingenting mot de ständiga och riskfyllda övergångar de varit med om i sina unga liv.

Men vi gör det ändå. Pratar om övergångar. Först med biträdande rektorn Joachim Lindgren. Han talar om den övergång det blev för hela skolan när pojkarna från Afghanistan kom veckan efter sportlovet i år. Då hade de gått på mottagningsenheten Adjunkten i tre månader och hade börjat lära sig svenska.

Joachim Lindgren säger att visst fanns det en oro bland eleverna för hur det skulle bli. Oron har kommit på skam. Det fungerar bra.

– Vi förberedde eleverna och involverade dem: Nu ska vi tillsammans ta hand om dem som kommer. Kyrkan hjälpte till att samla in kläder och sportutrustning, närshället ställde upp. Vi hade information för föräldrarna. Den övergången blev rätt smidig.

” **En stor fördel** är att pojkarna har samma lärare som skolans övriga elever.

För de afghanska pojkarna blev det en tydlig övergång när de kom till Linghemsskolan. De verkar tycka om att plugga där. Joachim Lindgren erkänner att han hade funderingar som han kan skratta åt idag. Pojkarna bor på olika håll i och kring Linköping. Hur skulle de hitta rätt tåg på resecentrum, och hur skulle de hitta till skolan?

– Det var en kollega som sa till mig, att om de har lyckats ta sig till Sverige under svåra förhållanden, så nog ska de kunna hitta rätt tåg och komma till skolan. Och det gjorde de så klart.

För de nya pojkarna, som vi träffar i slutet av en kemilektion, är nog övergången till ordinarie klass inte mycket att prata om. Hellre talar de om att de vill

lära sig mer och mer, helst på en gång. Och de säger det på svenska. De framhåller de den svenska skolan som sådan. Här finns snälla lärare, riktiga labb, man får mat varje dag.

Murtaza Yavari har matte och bild i en ordinarie klass. Övergången sker successivt. Murtaza verkar inte ens betrakta det som en övergång. Bredvid honom sitter **Gholam Rahmati** och **Sharif Rezai**, som har engelska och teknik som sina favoritämnen. Pojkarna faller varandra i talet:

– Här lär man sig snabbt, säger Murtaza. Alla är så snälla, det är inte lärarna i Afghanistan. De slår en om man inte fattar. Här respekterar alla varandra. Lärarna hjälper oss gärna.

– Det är en stor spännvidd i gruppen, sett till skolgång och kunskaper, säger Joachim. Här finns allt från analfabeter till killen som fick börja i ordinarie klass direkt. En stor fördel är att pojkarna har samma lärare som skolans övriga elever i so, matte, no och musik. De känner re-

dan varandra när de slussas ut i ordinarie klass. Två av lärarna arbetar nästan enbart i förberedelseklassen, mentorn och engelskläraren **Ariola Tsonis** och modersmålläraren **Taraneh Zaeem**.

Undervisningen sker på svenska. Skulle någon ha problem med något ord eller begrepp finns Taraneh till hands. Hon är från Iran. Pojkarnas modersmål dari är en dialekt av persiska.

På rasten följer vi med gruppen till en lektion i engelska. Innan Ariola tar till orda ber Joachim att **Hassibullah Faizi** ska spela för oss. Hassibullah hade sitt eget instrument, rubab, med på flykten

men blev fråntagen det på vägen. Nu tar han i stället en gitarr och bjuder på afghansk folkmusik.

– Han är otroligt skicklig, säger Joachim. Första gången Hassibullah spelade på skolan var andra eller tredje veckan på stormötet som hålls en gång i månaden. Och så gjorde han ett fint framträdande på skolavslutningen i somras. Då sjöng killarna tillsammans ”Sommaren är kort” på svenska.

Joachim Lindgren är stolt över att skolans elever och personal har lyckats välkomna de afghanska pojkarna så bra, och att de i sin tur är målmedvetna och

flitiga. Han pekar på de snabba övergångar som de kan utsättas för på sina boenden.

– De får ibland plötsliga besked om att de ska flytta. Vi får i regel veta det genom deras nya boenden. Några bodde först på nya arenan, sedan i Örtomt och återigen tillbaka till Linköping.

Vi går ut för att ta några bilder utanför skolan. Innan grabbarna springer iväg till tåget säger de att de vill stanna i Sverige. Murtaza hoppas bli ingenjör. Han tycker mycket om matte.

Text: Bulle Davidsson
Foto: Lennart Lundwall

Ariola Tsonis erbjuder grabbarna mer undervisning i engelska. Beroende på bakgrundkunskap kan de välja mellan två nivåer. Ingen verkar ledsen över att det blir fler lektioner.

På rasten fortsätter samtalen. I mitten engelskläraren Ariola Tsonis, till vänster om henne Hassibullah Faizi, till höger Murtaza Yavari.

Det stora hoppet in i förskoleklass

Troll nummer 1 har fått ett bett av en geting som surrade och stack. Troll nummer 2 kan gå på tå. Hon vill nog ha skor med klack.

–Varje siffra har en sång, förstår du! Tre flickor på Brunnbyskolan berättar allt vad de hinner om hur det är att gå i förskoleklass. Det är uppenbart att de har vuxit en hel del sedan vi sågs i slutet av vårterminen, när de fundrade över hur det skulle bli där på andra sidan om förskolans staket.

” Till hösten får vi nya kompisar från andra förskolor.

Då, när de gick på avdelningen Trollsländan på Myrsättersgats förskola, var det inte samma fart på berättandet. Samtidigt som de kände sig lite rastlösa och pirriga var de försiktigt fundersamma över vad som väntade dem efter sommaren.

Alma Nordin Olsson var beredd på allvaret.

– Man får läxor.

Agnes Wiktorsson tyckte att det skulle bli annorlunda med en stor skola i stället för förskolans mindre hus.

– Och man ska ha med egen frukt.

– Men vi har varit där, berättade

Felicia Rydén. Vi fick se klassrummet och träffade fröken. Till hösten får vi nya kompisar från andra förskolor.

Övergången var väl organiserad. Frökorna från förskoleklassen hade hälsat på i förskolan. Varje barn hade besökt sina blivande klassrum Solen och Månen på Brunnbyskolan tillsammans med förälder. Innan vårterminens slut skulle de också hinna vara ett par timmar var på skolan utan förälder eller förskolepersonal.

Med i samtalet på Myrsättersgatan var **Lena Lönnbring**, en av personalen på förskolan. Hon berättade att Solen och Månen är två rejäla klassrum med ett gemensamt rum emellan. I det rummet är det fritids på eftermiddagarna.

– Det bästa med förskolan är klätterställningen, förklarar Alma.

Den kanske hon kommer att sakna. Men som tur är finns det en på skolgården också. Den nedersta ribban når hon från marken. Där kan man gå armgång.

Nu är det november och Felicia, Agnes och Alma är hemtama i sin nya miljö. Felicia tycker att det blev ungefär som hon hade tänkt sig. Hon tycker om att klippa i och klistra in i klippboken. ▶

Karin Roxberg: "Allt arbete med en väl förberedd övergång har man igen i tryggare barn."

- ▶ – Och så får vi arbeta med siffror vid borden, det gjorde vi inte i förskolan. Det är så spännande!
- Ja, och här är mycket, mycket, mycket roligare än jag trodde, säger Alma. Det är inte bara skola här, utan mycket lek, det är jättekul.

Agnes uppskattar pyssel, särskilt när elevernas arbeten får stå framme. Då säger Felicia att det känns kul att tänka på att man ska till "riktiga" skolan snart. En dag när de stora barnen var på utflykt fick förskoleklasserna vara i deras klassrum. Där fanns många intressanta saker.

Vi sitter runt ett bord i fritidslokalen. I mitten står en ljusstake i form av ett höstlöv. Flickorna förklarar snabbt och i munnen på varandra hur de steg för steg tillverkat den. De visar också figurer av höstlöv som de klistrat upp på papper. Alma gjorde en utomjordning!

När Felicia skrattar syns det fyra tydliga gluggar, hon är den enda som tappat tänder. De andra väntar otåligt på det.

Så utspinner sig ett samtal om tandfén. Finns hon eller finns hon inte? En gång, säger Alma, var det en fjäder från en vinge på fönstret hemma hos henne. Så det kan ju ha varit så att tandfén hade tappat en fjäder från sina vingar, fast egentligen tror Alma inte på henne.

Det här med tappade tänder ingår i undervisningen. Antalet redovisas genom stapeldiagram och vips blir tänderna matte.

Innan flickorna går tillbaka till sina klasser, Felicia till Solen och Alma och

Agnes till Månen, berättar de att det är läsfestival. Alla har böcker hemma som de själva eller föräldrarna läser högt ur. Varje dag redovisar barnen hur många sidor de läst hemma.

Karin Roxberg, som arbetar i ena förskoleklassen, säger att målet är 85 000 lästa sidor. Korridoren som går rakt igenom skolan är 85 meter lång. Där markerar man antalet lästa sidor dag för dag med lappar. På bara ett par dagar kom barnen upp i 242 sidor, så de kommer nog att klara hela korridoren.

På Brunnbyskolan har man arbetat medvetet med övergången i över tio år.

– Vi hade en bra metod som omfattade minst 12 timmar. Vi besökte förskolan i maj, bjöd in de blivande eleverna till oss vid fyra tillfällen, plus att de fick komma och vara med på eftermiddagsverksamheten på fritids. De erbjöds också en hel dag här på försommaren. Då fick de vara förskoleklass för en dag och våra ordinarie elever hade aktiviteter på fritids.

Till förra läsåret ändrades rutinerna så att förberedelserna för övergången fick mindre tid. Karin Roxberg säger att personalen uppfattar en större ängslighet i förskoleklasserna i år. Det ligger nära till hands att tro att det har att göra med det nya sättet att förbereda övergången, men säker kan man inte vara, menar hon.

Nu har förslaget reviderats och liknar mer den modell som rådde tidigare, men nu vilar mer ansvar på föräldrarna. Det innebär bland annat att de, tidigt på vårterminen före övergången, får lämna sitt barn här en dag. Då har barnet vid ett tidigare tillfälle bekantat sig med pedagogerna i förskoleklassen.

Samtidigt som övergången bör göras så mjuk och positiv som möjligt är det viktigt att markera skillnaden gentemot förskolan, säger Karin Roxberg.

– Vi säger att de börjar skolan. Vi har fast struktur. Samling, arbete, frukt, rast, men också mycket skapande och lek. Det är mer som skolan, och det uppskattar eleverna. De lär sig mycket på det här året. Bara det är en förberedelse för nästa övergång.

Text: Bulle Davidsson Foto: Lennart Lundwall

Myrsättersgatans förskola Våren 2016

Brunnbyskolan förskoleklass Hösten 2016

MERSMAK Film om övergångar

En film Att börja förskoleklass visas på play.linkoping.se/skola-och-barnomsorg

Kramkull

Veckans lek har just börjat i Bankekind

Som varje onsdagseftermiddag på Bankekindskolgård är det dags för Veckans lek. Himlen är ljusgrå, löven brunklibbiga, luften kall och klar. Barnen hoppar på stället. De är klädda i vantar, mössor och överdragbyxor. Veckans lek hålls alltid utomhus, oavsett väder.

Julia Nordell och **Matilda Holst** står i mitten av basketplanen, som är en populär plats för lek. De ser ut över gruppen som bildar en halvcirkel framför dem. I vanliga fall är det bara årskurs två och tre som är med, men idag är också fyrorna närvarande. Totalt brukar mellan 25 och 30 barn delta.

Julia och Matilda är den kommande halvtimmens ledare. Vilka som har varit ledare skriver lärarna upp i planeringspapper. Pedagogerna ser till att olika barn leder varje gång.

Vilka aktiviteter som har varit skrivs också upp, så att det inte blir samma vecka efter vecka. Barnen har många förslag på lekar att välja mellan. Ofta blir det lekar som de tidigare har lekt på rasterna, men det händer att helt nya uppträffas.

Två gula skumbollar ligger på ett av de vita strecken. Intill ligger ett blått tygband. – Här på basketplanen ska vi leka

Kramkull och vid sandlådan leker vi *Alla bränner alla*. Sedan har vi utvärdering som vanligt och ser vad som har fungerat och vad som kan fungera bättre, säger fritidspedagogen **Per Lindblom** och fortsätter:

– Det man ska tänka på så här års är att det är sandat eftersom det var halt här för några dagar sedan. Det är lätt att halka och slå sig när man kör jagalekar. Det är bättre att bli tagen och få en extrakram än att få skrapsår på knäet.

Barnen delas upp i två grupper. Hälften stannar på basketplanen medan resten rusar iväg till sandlådan som ligger en bit längre bort.

Per Lindblom stannar vid basketplanen medan vikarien **Marie Lindgren** följer med till sandlådan.

Klockan är strax över 14.30 och lekarna är igång.

Gälla glädjerop, vissel, V-tecknet med fingrar i luften, röda kinder. Några barn

lyfter varandra och snurrar runt på basketplanen.

Kramkull går ut på att jaga och fånga varandra. Den som blir fångad står med händerna brett isär, blyxtstill som en staty. För att bli räddad krävs att någon kramar. Man kan också skydda sig ifrån att bli tagen genom att krama någon. Den som jagar håller i det blå tygbandet. Men det vet redan alla som leker idag, så Julia behöver inte gå igenom reglerna.

Det är bättre att bli tagen och få en extrakram än att få skrapsår på knäet.

– Är det någon som inte vet hur *Alla bränner alla* går till? frågar Matilda som först hade tänkt välja *Charader* men som ändrade sig i sista stund.

Om någon inte vet får de räcka upp handen. Men alla vet. Så Matilda kastar ut

bollarna i sandlådan som är lekområdet. Den som blir bränd får sätta sig på bålansbrådan och vänta på att den som har bränt ska bli bränd. Då är man med igen.

Loke Alvin, som går i tvåan, springer hukandes under rutschkanan. Han kastar sig på den fuktiga sanden, använder huvudet för att slippa bli träffad.

Alla bränner alla är en av hans favorit-lekar, just kombinationen att få springa och kasta boll samtidigt, är det bästa.

– Blev du tagen? frågar Marie Lindgren, som står vid sidan och ser på.

– Nej, det var studs, säger Loke.

En kvart har gått. Grupperna byter aktiviteter med varandra. Ledarna står kvar på samma platser.

Marie Lindgren ser ut på Svinstadsjön som blänker bakom bilvägen.

– Barnen här på skolan är kreativa och sysselsätter sig på ett bra sätt. Det är väldigt populärt med Veckans lek. Även de som brukar gå hem efter mellis är kvar för att vara med, säger hon.

Förskoleläraren Maria Eklöf som jobbar på fritids, berättar att Veckans lek lär barnen ledarskap och att lyssna på varandra. De får också känna på hur det är när någon inte lyssnar. Att det gäller att vara tyst och lyssna.

– De lite blygare barnen kan tycka att det är svårt att leda en grupp. De kan behöva stöd av en pedagog som hjälper till. Alla barn tycker inte alltid att det är lätt att informera om hur leken går till, säger hon.

En halvtimme har gått.

– Vi bryter där. Dags för utvärdering. Barnen samlas kring Julia och Matilda som ställer frågor. De som vill svara räcker upp handen. Ledarna pekar på den som får ordet.

– Hur tycker du att leken har varit? frågar Julia.

– Superduperkul!

Text: Ivana Vukadinovic
Foto: Lennart Lundwall,
Carola Sandgrim

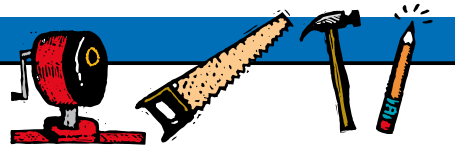
FULL KOLL Om Veckans lek på Bankekindskola

Bankekindskola samt fritidshem har haft lekprojektet Veckans lek i cirka tio års tid. Tidigare var motsvarigheten fritidsgymna två dagar i veckan, där barnen var de som planerade

lekarna som då också kunde vara inomhus. För ett par år sedan flyttades aktiviteten utomhus. Tanken med projektet är att främja positivt ledarskap och närkontakt med varandra.

MERSMAK Hitta bra lekar

Många av lekarna som fritidshemmet i Bankekind har i sin veckans-lek-pärm är hämtade från: lektion.se och lekarkivet.se. Se också Instagram = [bankekindskolafritids](https://www.instagram.com/bankekindskolafritids)

Kollegialt lärande = samarbete?

Svar: nej. Metoden som kan lyfta fram tyst kunskap

Kollegialt lärande är inte detsamma som kollegialt samarbete. Det kollegiala lärandet handlar om en gemensam, metodisk lärandeprocess i syfte att förändra hur vi gör någonting. Gärna i samverkan med aktuell forskning. Det menar Anja Thorsten, som undervisar på lärarutbildningen vid LiU och bedriver forskning i didaktik.

Kollegialt lärande är ett populärt begrepp just nu, vilket i grunden är bra. Men ibland har det blivit som att det är någonting på en checklista. Något som ska finnas med och bockas av. Det blandas också ihop med kollegialt samarbete, som alltid har funnits. Vi har samplanerat inför temadagar till exempel. Men kollegialt lärande är något annat. Det är en gemensam lärandeprocess; ett lärande i hur vi förändrar hur vi gör någonting. Det är en ganska avancerad process, som handlar om mer än att byta idéer med varandra.

Ibland är det kraftfulla antaganden vi har, som fungerar i klassrummet, men ibland är det inte det. Har man jobbat ihop länge inom kollegiet uppstår lätt en konformitet i hur man brukar göra och tänka.

” Vi är inte främst intresserade av vad de gjort rätt eller fel, utan vi vill analysera hur eleverna tänker.

Kollegialt lärande handlar om att lära tillsammans med kollegorna på den enskilda skolan, men även om att utveckla kunskap som hela lärarprofessionen behöver. Därför är det betydelsefullt att lärare är aktiva i forskning som rör skolan, så att vi gemensamt kan bygga upp en kunskapsbank som är relevant för professionen.

Lärare har en stor mängd erfarenhetsbaserad kunskap. En del av denna kunskap kan vi verbalisera och berätta om ganska enkelt, men det finns också en tyst kunskap, som är lika viktig. Den påverkar hur vi hanterar och agerar i olika situationer, i undervisningen till exempel.

Ett sätt att få fatt i den tysta kunskapen är genom en reflektionsprocess – gärna en kollektiv sådan. Men om vi bara sitter och pratar i kollegiet så är det inte så vanligt att den synliggörs. Får vi däremot in ett externt inslag, med en teori, aktuell forskning eller en handledare, och gör en studie där vi verkligen går på djupet, testar saker och kanske upptäcker något som vi inte trodde – då kan vi också få syn på våra egna antaganden.

Det är viktigt att både värdesätta den kunskap som finns och samtidigt utmana befästa föreställningar och uppfattningar. De är inte nödvändigtvis fel, men det handlar om att lyfta upp dem, syna dem och kanske revidera dem. Ibland kan lärare ha osynliga tankemodeller som fungerar väldigt bra, men om de också får syn på dem så kan de förfinna dem ytterligare och också dela dem med andra.

I den kollegiala lärandeprocessen är det viktigt att vi frågar oss vad det är vi behöver lära oss. Olika metoder och former för kollegialt lärande är olika lämpliga beroende på vad vi vill utveckla. Om fokus ligger på att utveckla undervisningen är *Learning study* ett exempel på en bra metod.

I en *Learning study* arbetar en grupp lärare med en handledare. Med utgångspunkt i hur eleverna förstår ett valt undervisningsinnehåll, planeras gemensamt en lektion, som sedan genomförs, analyseras och revideras, för att sedan genomföras igen i en ny klass. Detta görs oftast i tre cykler.

Före och efter varje lektion görs en bedömning av elevernas lärande. Om jag sitter med en grupp mattelärare och vi tittar på ett mattetest, så är vi inte främst intresserade av vad de gjort rätt eller fel, utan vi vill analysera hur eleverna tänker.

Kollegiala lärandeprocesser tar tid. Rektorer och huvudmän måste ge lärarna förutsättningar och möjlighet att göra detta under ordinarie arbetstid. Det räcker inte med en inspirationsföreläsning då och då. Dessutom skulle samarbetet mellan universitetet och lärarkåren behöva öka.

Vi behöver också titta mer på vad det är för lärande som sker i de kollegiala processerna. Vad blir det för förändrat sätt att hantera eller göra något när man är med i de här processerna? Och hur bevarar vi vårt lärande och sprider det till våra kollegor?

Det vore spännande om vi i Sverige kunde bygga upp en forskningsbas där lärare självklart är delaktiga och drivande.

Berättat för Christel Valsinger

MERSMAK Framgångsrik undervisning

Anja Thorsten och Malin Tväråna: *Framgångsrik undervisning: fokus på elevers tankesätt snarare än matriser*. Artikel publicerad på liu.se/uv/lararummet/venue

FULL KOLL Om Anja Thorsten

Anja Thorsten är grundskollärare för åk 1-6 och har arbetat i skola i 16 år. Efter forskarutbildning på Jönköping University jobbar hon på lärarutbildningen vid Linköpings universitet, samt handleder *Learning Study* för verksamhetslärare.

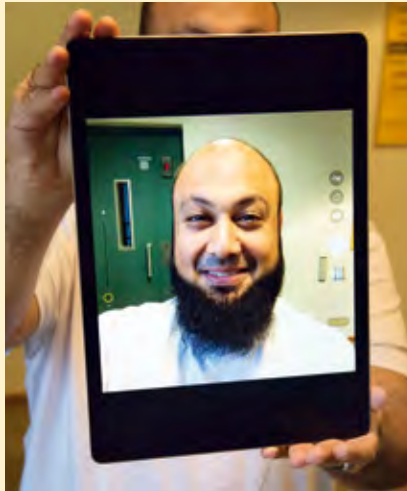
” Kollegiala lärandeprocesser tar tid. Det räcker inte med en inspirationsföreläsning då och då.

IT-projekt i Skäggetorp föder nya framtidsvisioner

Foto: Lemnart Lundvall

Sedan ett drygt år tillbaka har Skäggetorpskolan använt systemet iTunes U. iTunes U är ett system som låter lärare samla materiel och planeringar och dela dessa med elever genom elevernas iPads.

Folkungaskolan, Linghamsskolan, Kvinnebyskolan och Sledstadskolan har alla startat

projekt för att införa systemet. Som en del i projekten kom Abdul Chohan från den engelska skolan Essa Academy till Linköping för att träffa lärare och skolledningar.

Lärorik passade på att ställa några frågor till Abdul om visioner och tankar kring IKT.

What struck you most on your visit to schools in Linköping?

– The environment. I think it's fantastic for children's development. I think your outdoor spaces like the trees and the rocks and the fact that children gets to play in those environments is pretty amazing. In the UK everything has to have regulations and be health-required. So to see your outdoor environment was new to me and it was nice.

– I also saw that there has been a real adoption of technology and understanding of the importance of it. That's not something that you see all the time in the UK.

What is the next step for us?

– I think that the next step here is to look how you can develop this environment that you

have created and how you can accelerate what you have done.

– I also think that professional development has to be something schools have for their teachers every week and not a few times per year.

– That gives the teachers "creating time" and to actually develop and have discussions about how to use these tools and how learning is different in an environment like this.

What do you consider to be the next step in ICT development in schools?

– It's interesting to see that the speech and the ability to speak is kind of slowly replacing typing, and that's becoming more and more powerful.

– It's no longer about finding the right answer but it's your ability to ask the right question. It's becoming kind of increasingly powerful. ■

Hur följer man små barns lärande?

Hur följer vi små barns förändrade kunskaper och hur utmanar man dem att lära sig mer?

Dessa och många andra frågor kommer att diskuteras på Konsert & Kongress i Linköping 23-24 mars 2017. Då har du chans att möta och samtala med förskollärare, förskole- och förvaltningschefer från olika kommuner om hur de tillsammans med forskare utvecklat den egna kompetensen och sina verksamheter.

– Syftet med programmet är att hitta modeller för dokumentation, utvärdering och analys av små barns förändrade kunskaper i för-

hållande till läroplanens målområden, säger Ingela Hultin Sabel som är en av samordnarna för konferensen. Linköpings kommun står som värd tillsammans med Ifous medan forskningsdelen av programmet leds av Linnéuniversitetet.

Möt föreläsare som docent Jan Håkansson från Linnéuniversitetet samt professor Jean Clinton och läraren Stephanie Fearon, båda kopplade till Torontos universitet. De föreläser om olika perspektiv på små barns lärande i Ontario, Kanada.

Läs mer samt anmäl på linkoping.se/smabarnslarande ■

Linköping har fått en gyllene trappa

Att få en trappa kanske låter konstigt och att den dessutom skulle vara av guld låter som hämtat från en saga.

Men just denna trappa är faktiskt ett kvitto på att Linköping är på rätt väg i sin IKT-utveckling. I början av oktober fick ett antal representanter för Linköpings förskolor, särskolor och grundskolor åka till Stockholm för att ta emot det åtråvärda priset Guldrappan 2016 tillsammans med barn- och ungdomsnämndens representanter.

– Vi kommer att fortsätta arbeta för att skapa delaktighet och för att synliggöra lärandet för våra elever i särskolan. De digitala verktygen är en förutsättning för många av våra elever för kommunikation och delaktighet, säger Linda Karlsson Davidsson från

Hagbyskolans grundsärskola. Linda var en av dem som var på plats för att berätta om sitt arbete.

Läs mer: diu.se/guldrappan/Folder_Guldrappan_161027.pdf ■

